Qui és Bernie Sanders? Nou claus sobre l'auge de l'esquerra nord-americana

Nou claus polítiques, socials, culturals i econòmiques per entendre el perquè del fenomen Sanders, la força de l'anomenada esquerra radical als Estats Units.

Antoni Trobat

El demòcrata Bernie Sanders, en un acte de campanya de les primàries / SANDERS CAMPAIGN

A l'hivern de 1986, **Allen Ginsberg**, poeta 'beatnik' per excel·lència i company generacional de **Jack Kerouac i William Burroughs**, va freqüentar sovint una ciutat d'uns 40.000 habitants, a l'estat de Vermont, al nord-est dels Estats Units. Es deia Burlington. La típica ciutat agrària de Nova Anglaterra sense gaires singularitats més enllà d'uns productes lactis amb molta fama. Hi seguia, en una localitat propera, uns cursos de meditació zen budista, fascinat, com estigué sempre, per l'orientalisme. Descobrí, però, una Burlington especial: amb un consistori governat per un jueu de Brooklyn de cognom Sanders, que uns quants anys abans, el 1981, havia guanyat les eleccions municipals només per un marge de 10 vots, amb una candidatura netament progressista al marge dels demòcrates i els republicans locals. L'autor de 'Howl' mantingué una certa relació amb aquell alcalde obsedit amb els sandinistes nicaragüencs que el convidà a fer recitals públics —alguns de molts sonats, amb anècdota dolorsmiqueliana inclosa substituint vagines per anus. Expliquen que passaven hores fent tertúlia al despatx del batlle. Un dia, decidí dedicar-li un poema: "Neu socialista als carrers". No es veieren gaire més.

Bernie Sanders, que avui dia continua la seva batalla per guanyar les primàries del Partit Demòcrata dels Estats Units, a l'hivern que va conèixer Ginsberg ja feia 25 anys que feia política en el sentit grec del terme. Sortit d'un bloc de pisos del carrer 26 de la barriada de Midwood, a la Brooklyn novaiorquesa, fou el fill de dos asquenazites polonesos ben humils. Un venedor de pintura i la seva muller. Tota la família del pare morí a l'Holocaust. Es crià, en aquells carrers, amb un germà gran, Larry, que fa 50 anys que viu a Anglaterra, on ha fet política amb el Labour, fins al blairisme, i amb els Verds. Format a la Universitat de Chicago, a la primeria dels seixanta, on va estudiar ciència política, no va ser un estudiant precisament brillant. Tenia altres motivacions. Inicià una militància que el portà a la Lliga de Joves Socialistes, la branca juvenil del Partit Socialista d'Amèrica, i a organitzacions pels drets civils com el Congrés per l'Equitat Racial —on era dels escassos blancs que hi participaven— i la Coordinadora Estudiantil No Violenta.

S'ha parlat amb escreix, i es parlarà encara més, d'aquell període de la seva vida. Fou a la marxa del **"I have a dream" de Luther King** i patí detencions pel seu activisme antisegregacionista i antiguerra. Sanders és un polític americà atípic a qui no li agrada gaire gratar en el seu passat, ni fer de l'anècdota ni de l'èpica personal el centre del seu discurs. Cap a principis dels setanta, en un procés que es va donar en molts indrets d'allò que en deien l'Occident industrialitzat, molts progres de les grans ciutats de la costa est, migraren, en una mena d'èxode d'allò urbà cap a allò rural, en direcció al petit, conservador i quasi monoètnic —bàsicament descendents d'anglesos, quebequesos i alguns italians— **estat de Vermont**. Això va fer canviar la demografia i la política. De ser un dels dos únics estats on els demòcrates no van guanyar mai durant l'era de Roosevelt —l'època daurada per a l'esquerra americana— va passar a ser un indret amb fama de "liberal" en els paràmetres ianquis.

Bernie Sanders hi anà a parar, també. Fins a l'equador de la trentena no va tenir un ofici clar. Precàriament es guanyà la vida fent de fuster, de periodista i de documentalista —gravà un 'biopic' sobre la vida de qui ha estat el seu referent polític sempre: Eugene V. Debs, sindicalista i socialista que fou candidat en cinc ocasions a la presidència dels Estats Units arribant a obtenir, el 1912, un 6% dels vots. Fou casat durant 18 mesos amb una amiga de la universitat. Tingué un fill, amb una altra companya. Ho explicava 'Politico' en l'article: "Sanders has a secret".

Bernie Sanders detingut per la policia després d'una protesta del moviment pels drets civils als anys 60 / CHICAGO TRIBUNE

Visqué a temporades en una cabana de fusta d'auró barata. "Sé el que és que et tallin el telèfon i l'electricitat per no pagar", ha dit en alguna ocasió, tot recordant aquella etapa. **Mai no va ser un 'hippy'. Sanders és més vella esquerra que nova esquerra**. S'assembla, i s'ha assemblat sempre, més a un populista dels anys trenta que a un radical dels anys seixanta. Del 1971 al 1981 va concórrer dos cops com a candidat a senador i dos cops com a candidat a governador, per la Unió per la Llibertat, una petita formació vermontiana d'esquerra d'arrel seixantera, i mai no va passar del 6% del vot. "La diferència entre Sanders i altres esquerrans de la seva generació és que ell volia guanyar. Els altres no volien guanyar, perquè guanyar implicava vendre la seva puresa ideològica". Ho explica **Garrison Nelson, professor de ciències polítiques de la Universitat de Vermont**. Segur que ens sona.

El 1980 provà l'assalt a la batllia de Burlington en una aliança àmplia de gent progressista. Se'n sortí. Sanders ha explicat a vegades que aplicà la màxima, molt d'aquella època, de "Pensa globalment, actua localment". Poques ciutats petites tingueren l'intent de projecció internacional, diplomàtica, que tingué l'urbs governada per ell en aquella etapa. Fou l'únic alcalde nord-americà que assistí a la commemoració oficial del sisè aniversari de la **Revolució Sandinista**, on conegué el president de Nicaragua Daniel Ortega, llavors un referent llatinoamericà. Els periodistes locals sembla que encara recorden que, als seus partidaris, se'ls anomenava, sorneguerament, **"sandernistes"**. Protestà per la política de Margaret Thatcher amb els presos de l'IRA i de l'INLA al nord d'Irlanda. També per la cursa nuclear de les superpotències, incloent-hi la de Washington. El 1988 viatjà a l'URSS, a la ciutat de Jaroslav, prop de Moscou, que s'agermanà amb Burlington. Hi celebrà la lluna de mel amb la seva companya actual, la treballadora social d'origen irlandès Jane O'Meara.

La seva administració fou essencialment pragmàtica. **Més pragmàtica que socialista.** Resolgué amb escreix el problema de l'habitatge i s'enfrontà, amb èxit, als plans desenvolupistes d'alguns empresaris de la zona que volien urbanitzar i eliminar els espais naturals, i públics, de la riba del llac Champlain. Però hi ha veus que encara recorden que durant el seu mandat, revalidat en tres ocasions, la pobresa es va incrementar, malgrat la despesa social. I que, quan dotzenes d'activistes ocuparen la fàbrica que la General Electric tenia a Burlington, perquè es deixessin de fabricar metralladores Gatling, que després es venien a les guerrilles anticomunistes de Nicaragua i d'El Salvador, l'alcalde prosandinista va preferir, amb l'argument de defensar els llocs de treball de la factoria, fer intervenir-hi la policia.

A principis dels noranta tornà a provar sort, aquest cop al Congrés. Anà, novament, bé. Elegit com a independent —el primer en quatre dècades!—, s'hi va estar 16 anys. Va ser un dels membres fundadors i el primer president del **Caucus Progressista**, el grup de congressistes de l'ala esquerra del Partit Demòcrata, que ha crescut de forma constant en els últims anys, passant de 6 membres el 1991 als 71 actuals. Molts, els més grans, el recorden com el representant que va quedar-se sol, a l'hemicicle, literalment, **oposant-se a la intervenció americana al golf Pèrsic de Bush pare**. El 2003, quan Bush fill inicià l'atac a l'Iraq, s'hi va tornar a oposar. Sempre contra la guerra i, al segle XXI, contra la "Patriot Act".

Considerat "el rei de l'esmena" per la seva vocació de feina continuada, el 2005 va presentar-se al Senat derrotant i gairebé humiliant Jim Tharrant, candidat republicà i un dels homes més rics de Vermont, superant-lo en 33 punts. Com a senador, el 2010, el jovent, els 'millennials' menors de 35 anys, el descobriren, televisivament, exercint la pràctica del filibusterisme: parlant durant vuit hores ininterrompudament **oposant-se a la llei que reduïa els impostos als milionaris**.

Sanders no és un liberal americà a l'ús, perquè —i això és una constant de la seva trajectòria que cal entendre també ara— prioritza el discurs de classe, socioeconòmic, per sobre de qualsevol altre 'frame' i per sobre de les històriques divisions racials o etnoreligioses. No és progressista perquè

sigui un defensor de la comunitat LGTBI o dels drets de les dones, que ho és, sinó perquè la correcta redistribució de la riquesa i la lluita contra "la classe dels bilionaris" és la seva divisa.

Ferm opositor al TTIP —al contrari que Clinton, que n'és defensora a ultrança—, **fa pedagogia, sempre que en té oportunitat, de la definició "socialista"**. Un terme que, vist des d'Europa, pot generar confusió. Consultat per CRÍTIC, Andreu Espasa, professor d'història dels EUA a la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic, recorda que "per entendre la seva trajectòria, és més útil emmarcar Sanders en la tradició de l'esquerra nacionalista nord-americana: la que llegeix el setmanari 'The Nation', admira el llegat keynesià de l'Administració de **Roosevelt** i el 2011 va sortir al carrer per donar suport al moviment **Occupy Wall Street** sense que això impliqués una ruptura amb el president Obama". El seu és un missatge que apel·la al sentit comú de la ciutadania i a l'equitat. Un missatge contra la casta de les empreses transnacionals i l''establishment' neoliberal que controla el partit al qual va afiliar-se l'any passat.

Bernie Sanders és un home pràctic que braveja de no haver llegit ni una pàgina de Thomas Piketty —l'economista progressista teòric de moda— i que s'autoproclama admirador del papa Francesc. Conrea la imatge d'home afable però amb caràcter. Quan era alcalde, va enregistrar un disc amb versions, recitades, de Pete Seeger i altres cantautors que no el fan avergonyir-se de la seva veu. Ha aconseguit 20 milions de dòlars en microdonacions, superant la xifra del que els magnats i les grans corporacions han endollat a la candidatura rival. Tot allò que s'ha proposat en política, pràcticament, ho ha aconseguit.

CRÍTIC ha parlat amb persones que coneixen bé els Estats Units i **desgrana nou factors** que cal tenir en consideració de cara a les pròximes setmanes.

Els 'millennials': l'oportunitat generacional per enterrar el neoliberalisme o fer-li mal

Els anomenats 'millennials' —nascuts des de l'any 1981 fins al 2000— són l'aposta segura del de Vermont. En xoc amb el tap dels 'baby boomers' —els nascuts des del final de la Segona Guerra Mundial fins al 1965— i una gran part de la 'generació X' —els que van del 1965 al 1980—, els 'millennials', una generació atrapada per la precarietat laboral i uns deutes amb els seus estudis universitaris enormes, estan omplint actes multitudinaris amb el vell candidat. **Són quasi 83 milions de persones i representen el grup d'edat més racialment divers de la història dels EUA**: amb més d'un 40% de no blancs. Un 19% dels 'millennials' són pobres. El demògraf d'origen texà i coeditor de la revista crítica 'Roar Magazine', **Carlos Delclós**, explica que "Sanders triomfa àmpliament entre els menors de 45 i, especialment, entre els menors de 30. Són la gent que té més accés a la informació per Internet, que s'hi manega millor. És un cas similar al de Podem a l'Estat espanyol, que té molt bons resultats entre els menors de 55!".

Està per veure com configuren, els 'millennials', la seva "aliança" amb la classe treballadora empobrida tant blanca com no blanca. "Hi ha molta interseccionalitat", recorda el demògraf. Sembla que tot apunta que les habituals divisions etnoreligioses que han marcat els 'frames' de la política nord-americana perden importància davant la qüestió socioeconòmica, de classe. "Hi ha una dada —hi afegeix Delclós— que és cabdal: entre els 'millennials' el significant socialista té una imatge més positiva que el capitalisme. Són dades". El periodista **Carlos Enrique Bayo, director de 'Público'** i excorresponsal a Washington, no s'està d'afirmar que "hi ha una sensació, estesa, entre el potencial electorat jove, en un moment de fort descrèdit de la classe política, que Sanders, malgrat que biològicament sigui una persona gran, representa frescor, valentia i honestedat".

El factor religiós, a la llarga menys rellevant?

Sanders és jueu. **Un jueu de Brooklyn força prototípic** fins i tot estèticament. Un autèntic "tiet Sammy" que podria protagonitzar una novel·la de Philip Roth. El cas més proper, però com a candidat a vicepresident, és Joseph Lieberman, que l'any 2000 va fer tàndem demòcrata amb Al Gore, enfrontant-se a Bush. Si assolís amb èxit el seu objectiu, seria quelcom d'històric, ja que tots els presidents han estat cristians i, la immensa majoria, amb l'excepció notable del catòlic Kennedy, membres, **com la mateixa Hillary Clinton, d'allò que s'anomena el grup dels "mainline protestants"**: les esglésies protestants no evangèliques, amb especial rellevància dels episcopalians —la branca americana de l'Església anglicana— i dels presbiterians.

Tanmateix, Sanders, en els mots de **José Casanova, catedràtic de sociologia de la Universitat de Georgetown**, és "un militant de la secularitat" i, a vegades, com recorda el **politòleg Lluís Pérez Lozano**, "un home que, quan és interpel·lat per la seva fe o religiositat —quelcom d'habitual als EUA—, opta per definir-se com una persona espiritual que creu que tots estem junts en això". Connecta amb el fet que un 36% dels 'millennials' nord-americans afirmen, ja, no definir-se per cap confessió religiosa. Se'ls coneix com a "nones" —de 'non religious'—, a les estadístiques. Una denominació que inclou ateus, agnòstics, espirituals, humanistes i partidaris de la secularitat en genèric, que cada vegada aplega més gent, especialment jove.

Toni Florido, empresari i profund coneixedor dels EUA, explica que la religiositat, en la política nord-americana, no comporta valors necessàriament conservadors i posa el cas de Jimmy Carter, un baptista del sud particularment devot, que, com a president demòcrata, és recordat com un progressista. **Sanders no ha fet ostentació de la seva judeïtat i molt menys de sionisme**, tot i que, amb alguna excepció durant els anys de la primera Intifada, mai no ha estat especialment incisiu amb Israel i, fins i tot, va tenir un posicionament ambigu i criticat respecte als bombardejos de Gaza de 2012.

Warren, la candidata que no va ser i que cal tenir present

La **senadora Elizabeth Warren** fou durant molt de temps —segurament amb el singular "liberal" **Dennis Kucinich, exalcalde de Cleveland**, congressista per Ohio i reconegut defensor del veganisme— la veu més popular de **l'ala esquerra del Partit Demòcrata dels EUA**. D'origen humil, aquesta professora de dret de Harvard és recordada pel seu ferm posicionament davant l'escàndol de les hipoteques 'subprime'. Molts eren els que la veien com a potencial candidata i fins i tot una campanya mediàtica amb força impacte a les xarxes, "Ready for Warren", la va encoratjar fins que ella va declinar l'oportunitat. El demògraf Carlos Delclós ho té clar: **"Warren és més Ada Colau que Sanders!** Bernie Sanders és potencialment, especialment per trajectòria, més radical, però la imatge d'intel·lectual —encara que tècnicament no ho sigui— i de jueu liberal de la costa est no l'ajuda".

En canvi, Warren és d'Oklahoma, parla amb accent del sud, no té tics estètics i s'assembla poderosament a les classes populars americanes. **Erica Sagrans, una jove sociòloga de Chicago**, és exassessora de la congressista demòcrata Nancy Pelosi i coordinà la campanya "Ready for Warren". Explica a CRÍTIC que "amb una figura com la de Warren semblava que era més possible arribar als republicans moderats i als indecisos, així com fidelitzar les dones i els afroamericans". Tanmateix, tot resta molt obert.

Tot va començar amb una protesta: el rol d'Occupy Wall Street

El 17 de setembre de 2011, amb les indignades places del nostre país i d'Espanya com a referent,

milers de joves, inicialment convocats per moviments autònoms i una crida de la revista anticonsumista i ecologista canadenca 'Adbusters', ompliren Zuccotti Park, al Lower Manhattan novaiorquès. Començava Occupy Wall Street, que aviat va tenir rèpliques a les places d'una cinquantena de ciutats nord-americanes amb el lema **"Nosaltres som el 99%"**. L'oposició a la desigualtat econòmica i a la manca d'oportunitats del jovent fou la base d'una pulsió ciutadana que quallà i deixà un fruit que Sanders avui recull.

Ángel Luis Lara, professor d'estudis culturals a la Universitat Pública de Nova York i molts anys enrere cantant del grup de 'hip-hop' Hechos contra el Decoro, és contundent quan afirma que "Occupy té un valor incalculable bastit a partir del fet que, al marge del sistema de partits i de les formes tradicionals de codificar i institucionalitzar el dissentiment, va posar sobre la taula del debat públic la necessitat de canviar de sentit". I continua: "Tot i que amb un biaix ètnic molt notable i una composició social certament limitada, el moviment va permetre enunciar i plantejar coses que abans eren impensables". Per al professor, "tant Bernie com Occupy comparteixen la capacitat per canalitzar la immensa decepció generada per Obama i el caràcter pervers i únicament retòric de la seva aposta".

https://www.youtube.com/watch?v=ptJf3ju3X1g

Sanders, que en la seva campanya fa ús comunicatiu de l'imaginari simbòlic d'Occupy Wall Street, és, per a Lara, "la primera pedra d'un moviment democràtic, que activi un ressort antropològic capaç de trencar amb la cultura de la soledat, la impotència, la competitivitat i la individualització que assola tota forma de vida als Estats Units". **Karen Narefsky, treballadora social a Somerville**, ciutat situada prop de Boston especialment gentrificada, i coeditora de la revista 'Jacobin', explica a CRÍTIC que "la base de les propostes del programa de Bernie Sanders són, essencialment, hereves d'Occupy: salari mínim de 15 dòlars l'hora, ensenyament universitari en gran part gratuït i taxes per marcar els bancs que han arruïnat la vida de la classe obrera".

L'esquerra que diu que és esquerra i el seu paper relatiu

Històricament, **l'espai a l'esquerra del Partit Demòcrata ha estat petit**, extremament ideologitzat, atomitzat, i amb una certa influència en l'àmbit acadèmic, en la cultura i en els moviments socials. Porta molts anys prenent dues opcions electorals: o el suport a un candidat independent o el suport crític al candidat de torn dels demòcrates. **Andreu Espasa** explica això: "En les darreres dècades, el millor resultat de l'estratègia fora dels dos partits tradicionals es donà en les eleccions de 2000, quan l'activista pels drets dels consumidors **Ralph Nader obtingué un 2,74% del vot total com a candidat del Partit Verd"**. Per Espasa, "els bons resultats de **Jesse Jackson** —a qui l'aleshores alcalde de Burlington va donar suport— en les primàries demòcrates de 1984 i de 1988 són, probablement, el precedent més rellevant de l'actual campanya de Sanders".

Toni Florido valora de forma clara que "Sanders no volia repetir l'experiència d'un Nader o d'un Ross Perot —un milionari conservador que va participar en les curses presidencials de 1992 i de 1996 i que, fragmentant el vot de la dreta, va possibilitar la derrota republicana—". **L'esgotat Partit Comunista** que va fer embogir McCarthy i va enviar la Brigada Lincoln a Catalunya i a Espanya; la galàxia dels grups trotskistes —entre els quals destaca **Alternativa Socialista**, que el 2013 va aconseguir que l'activista Kshama Sawant obtingués acta de regidora a Seattle—; capçaleres de premsa mítiques com 'Dissent' i 'Monthly Review' i personalitats carismàtiques com **Angela Davis, Cornel West o Noam Chomsky** componen el microcosmos d'una esquerra radical que només ha revifat els últims anys per l'eclosió de l'anomenat moviment dels **"millenmial marxists"**. Articulats al voltant de la revista 'Jacobin' i de centenars de clubs de lectura arreu dels EUA, aquest corrent de pensament, d'un marxisme heterodox i pragmàtic, ha coincidit amb la puixança, sempre relativa, entre joves universitaris polititzats, de l'organització **DSA (Socialistes**

Demòcrates d'Amèrica), que dóna un suport entusiasta a Sanders.

El fenomen de Jacobin és un producte genuïnament 'millennial: el seu impulsor, Bhaskar Sunkara, és un 'millennial' no blanc —els seus pares són immigrants de la comunitat índia de Trinitat i Tobago— i profundament endeutat pels seus estudis. Fa un cert temps, no eren escasses les veus que insinuaven que un Partit Socialista podia acabar fent eclosió. "No amaguem que ens agradaria, però no se'n donen les condicions —se sincera **Karen Narefsky**—. Necessitem anys d'acumular forces i, de moment, cal treballar, colze amb colze, amb Bernie Sanders."

Negres i hispans: el decantament de la balança

La qüestió de com es posicionaran **les dues grans comunitats no blanques dels EUA, afroamericans i llatins**, és al centre de tots els debats.

Pel que fa als llatins, si quelcom està generalitzat —en els mots del professor Ángel Luis Lara—, "és la percepció que Obama ha incomplert la seva promesa de regular les persones indocumentades, i ha endurit les polítiques criminalitzadores contra els migrants". **"Ha deportat més migrants Obama que Bush"**, hi afegeix, amb pesar, Carlos Delclós. L'espai hispànic, molt fracturat, "el cubà de Miami i la dona 'chicana' que malviu amb tres feines a Nou Mèxic no tenen res a veure!", matisa Lara, serà dels més disputats.

Tot i que l''establishment' negre i els seus 'lobbies' més importants, com el **Caucus Negre del Congrés**, **format pels congressistes afrodescendents, vénen d'una tradició de suport als Clinton** —no són poques les veus que afirmen que "el primer president de color fou Bill Clinton"!—, tot podria trontollar. Fins ara, la major part del vot negre es decantava per la candidata moderada, però la proporcionalitat està minvant. El 'Superdimarts', celebrat en molts estats del sud amb importants percentatges de vot afroamericà, podria ser decisiu.

Sanders ha començat a treballar molt la interacció amb líders comunitaris i personalitats negres. La senadora per Ohio Nina Turner; el director de cinema Spike Lee; l'exportaveu de la històrica Associació Nacional per al Progrés de la Gent de Color —NAACP— Ben Jealous; el 'raper' Killer Mike o el filòsof Cornel West són algunes de les "black vip's" que han manifestat públicament el suport al candidat socialista. Fa algunes setmanes va presentar **un dels seus vídeos centrals de campanya, protagonitzat per Erica Garner, filla d'Eric Garner**, afrodescendent assassinat per la policia a Nova York a l'estiu de 2014, que reclama el suport a Sanders "des del llegat de Luther King i de Malcolm X".

Els sindicats, l'aliat de l''establishment' del Partit Demòcrata que Bernie ha tensat

Les centrals sindicals, maquinàries engreixades i preparades per l'aparell demòcrata, **eren d'entrada partidàries de la nominació de Hillary Clinton**. Sense un entusiasme gaire notori, val a dir-ho. L'excepció seria el sindicat SEIU —dirigit per Mary Kay Henry, amiga personal de la candidata moderada—, organització que ha destacat els últims anys per fortes campanyes pel salari mínim. Així com ha anat avançant el procés, Bernie Sande

rs ha sumat més suports. Fa alguns dies, la federació de sindicats més important —amb uns 12 milions d'afiliats—, l'AFL-CIO, ha anunciat la seva neutralitat. Sembla que la tensió interna dins molts sindicats, amb cúpules burocratitzades molt hillarystes i bases partidàries del senador vermontià, era insuportable. És una alenada d'aire per a Sanders.

Carlos Delclós no s'està de tenir present que "en el rol dels sindicats hi ha un element generacional important, ja que els joves tenen molt poca cultura associativa i de sindicalització, fet que comporta que la manca de 'millennials' impliqui més suport a Clinton i menys a Bernie Sanders". Andreu Espasa és rotund: "En general, Hillary Clinton té bona relació amb els sectors del Partit Demòcrata còmodament instal·lats en la cultura política de la gestió de la derrota. Com a conseqüència d'una llarga crisi de pèrdua d'afiliació i de significació política, el comportament de les direccions sindicals s'assembla més a la d'un reduït grup d'interès que a la dels legítims representants de la classe treballadora". La clau, ara, és saber si es donarà, més enllà d'estructures orgàniques, i en paraules del politòleg Lluís Pérez Lozano, **"una coalició entre els 'millennials' precaris i les despulles de la vella classe obrera blanca empobrida, la "white trash"**, que Reagan va emportar-se els anys vuitanta i que s'havia anat fent cada cop més conservadora, però que ara podria veure en Sanders una oportunitat"

La tesi excepcionalista en orris: els Estats Units poden ser, si volen, un país escandinau

Andreu Espasa considera molt positiva l'habilitat amb què Sanders ha qüestionat la **doctrina de l'excepcionalisme estatunidenc**. "La tesi excepcionalista —explica— assegura que la tradició política nord-americana és radicalment diferent de la de la resta de països industrialitzats. L'absència d'un gran partit nord-americà de tradició marxista seria la prova més tangible de l'originalitat del sistema polític estatunidenc. Es tracta d'una tesi essencialista, que presenta molts problemes històrics (a principis del segle XX, el Partit Socialista d'Amèrica era una de les organitzacions marxistes més importants del món), però que ha resultat molt útil per frenar ideològicament algunes de les reivindicacions més populars de l'esquerra nord-americana. **L'autoqualificació de Sanders com a socialista democràtic respon justament a l'objectiu de desfer-se de les limitacions que imposa la tesi excepcionalista**".

El goig admiratiu cap al **model nòrdic** de Bernie Sanders és, sens dubte, la veritable novetat de la seva candidatura. Una novetat que trenca tabús. "En aquest sentit —continua Espasa—, Sanders ha sabut connectar amb un sentiment que ja fa temps que forma part del sentit comú de la majoria: els Estats Units tenen la capacitat econòmica per finançar l'accés universal i gratuït a una sanitat i un ensenyament superior públics i de qualitat. Sanders ha trencat el tabú polític que impedia comparar els Estats Units amb Suècia".